

AUGUST var krigens store måned for de allierte, lynkrigens og befrielsens måned. Det syntes som intet kunde stå imot de allierte panserkilers fart og kraft. Men engang måtte jo farten sakne av selv for disse overmekaniserte armeer. Riktig nok hadde det vist sig at Atlanterhavsvollen var et skall som militært sett dekket over et tomrum, og når det først var brutt hull på skallet så var det ikke noen serlig farlig motstand å overvinne for en moderne utstyrt millionarme med et fuldstendig overlegent flyvåben. Men man måtte vente at den tyske motstand vilde hardne mot den tyskegrense med Vestvollen i ryggen, og at Nederlandene vilde bli forsvart som Sigfriedlinjens nordlige forankring. Man måtte også vente, at de allierte etter en så hurtig fremrykning med forsyningsbaser flere hundre km tilbake vilde trenge en pause for å konsolidere sin stilling før angrepet mot selve Tyskland blev satt inn. De allierte har etter hvert tatt alle havnene undtagen Dunquerque, som det nu kjempes om, men Cherburg har hittil været deres viktigste forsyningshavn. Antwerpen som blev besatt allerede 4de september i temmelig uskadt stand kan først utnyttes når tyskerne er fordrevet fra Schjeldemundingen, og dette er det først nu ibegynnelsen av oktoberutsikt til efter kanadiernes og polakkenes fremrykning ved Antwerpen-Turnhoutkanalen og langs veien til Breda i Nederland. Tyskerne har sperret innseilingen ved å besitte øene i Schjeldemunningen. I disse dage har britiske bombefly sprengt dikene på øen Walchen, hvor Vlisingen ligger og vannet strømmer inn over øen. ----- De alliertes fremrykning stanset omkring midten av september op foran en linje som gik fra Belfort foran Den burgundiske port ved grensen til Schweiz over festningsbyene i Maginotlinjen Nancy og Metz, langs Mosel gjennom Luxemburg og skogene foran Sifriedlinjen til Aachen og så fulgte Maas og kanalene i Nord Belgia. I syd har kampen hele tiden stått i Maginotlinjens terreng. Nancy er tatt, tappt og tatt igjen, og i disse dage er amerikanerne innpå Metz. Et fort er tatt ved å pumpe inn olje i fortet og sette fyr på! Et voldsomt press er hele tiden øvet mot Porten ved Belfort og mot stillingene i Moseldalen. Amerikanerne forsøkte en Non-Stop-offensiv ved å gå på i Aachenområdet, det punkt som frembyr sig som det gunstigste fordi landet her er relativt flatt og åpent uten naturhinder frem til Rhinen. Bakom ligger deuten Ruhr. Amerikanerne klarte også et innbrudd og kjempet ved Stolberg og Düren, men måtte gå tilbake. Det dristige forsøket med luftinvasjon i Nederland skaffet de allierte en korridor på nordsiden av Maas frem til Waal, men Arnhembrohodet ved Lek måtte opgås. Bare en tredjedel av den luftbårne divisjon som hadde kjempet tappert i 10 dage mot en overlegen makt kunde føres tilbake. Det lykkedes ikke å forcere Lekelven som forutsatt. Men korridoren har holdt og utvides. Her synes den største kraftoplading å finne sted for de videre operasjoner mot den tyske Vestvoll. Et nytt støt inn i Vestvollen er gjort av amerikanerne mellom Aachen og Geilenkirchen ved Ubach. Det synes i lovende. Men mot 3 millioner allierte soldater skal nu stå i Frankrike og Nederlandene. Det er overlegne styrker. Skal de utrette noget før høst været legger hindringer i veien for større operasjoner må det skje i denne måned. ----- I ØST har september været en dramatisk måned. Finland er i krig med Tyskland. Rumänien og Bulgarien likeså, bulgarerne under russisk kommando. Gjennem Transylvania er russerne og rumænerne rykket inn på den ungarske slette ved Grosswardein og Scegedin syd og øst for Budapest. La gs Donau er russerne rykket mot Jernporten og gjennom Bulgarien har de tatt sig frem til Moravadalen, hvor russerne har forenet sig med Titos friskarere og nu fra 3 kanter truer Belgigrad. De allierte har sendt tropper over Albania for å hjelpe til å avskjære de 6 tyske divisjoner som søker nordover fra Hellas og binne de 10 divisjoner som skal stå i Jugoslavia. Øene og Helass er nu rømmet til Korint heter det. For tyskerne gjelder det nu enten å forsterke den nye sydfronten eller å foreta en ny frontforkortning. Russerne har ikke lagt skjul på å nu gjelder det å utmanøvrere Ungarn, og de allierte har appellert til østerikerne. Det politiske er de alliertes fjerde våben.

I NORD føres sluttkampen om Balticum. Estland er erobret, Dagø er tatt og Riga påstås å stå for fall. Den voldsomme kamp om Warschau som utkjempedes i månedens første del og førte til erobringen av forstaden Praga, er stilnet av. Tyskerne koncentrerer her en voldsom motstand. De polske frikorer ga op etter 6te dages kamp. ---- I ITALIA er Rimini, låsen til Posletten tatt. De allierte kjemper sig langsamt videre mot Bologna og Ravenna. ----- I DET FJERNE ØSTEN har nye landsetninger brakt amerikanerne i nærheten av det første store målet Filipinerne. Det ventes nye storoperasjoner som antagelig er drøftet ved det nye Churchill-Roosevelt-møtet. Tonnasjeavtalene mellom de allierte er forlånget for Japankrigen. Det gjelder også dennorske handelsflåten.

Men Jeriko er ikke faldt, og en verden som fulgte lynkrigens daglige sensasjoner i åndeløs spending holder igjen på å bli utålmodig ved tanken på en ny vijter i krig. Unner inntrykket av lynkrigens stormen de uker, da det syntes å være spørsmål bare om uker - hvor hurtig tankførerne kunde kjøre blev manoveroptimistisk og så krigens slutt umilbart foran sig. I London blev det tegnet forsikring mot krigens slutt før utgangen av oktober til 63 pund pr 100. I de utenlandske aviser læste man at pansergeneralen Patton angivelig skulde ha spådd krigens slutt innen utgangen av oktober, mens Montgomery skulde holde på december, og Eisenhower som den mer forsiktige general skulde mene at det vilde komme et nytt vinterfelttog. Moskva skulde dele denne siste mening. Churchill og Eden fandt det påkrevet ved hjemkomsten fra Amerika å heldelitt koldt vann i blodet på optimisterne. Han nevnte at fremstående militære holdt det for mulig at krigen vilde ta slutt i år, men Churchill erklærte at det også kan trengs flere måneder av 1945.

Noen måneder fra eller til spiller selvsagt stor rolle for dem som har håbet, ventet og lidt i snart 5 krigsår. Men for børsene skulde det noen forskjell. Vi finner allikevel en stramning igjen i kursene i siste halvdel av måneden etter det markerte fall som fulgte unner lynkrigens hektiske dage. I Stockholm og Oslo har dog svakheten holdt sig og månedens minimum ligger omkring ultimo. Følger vi kurvene tilbake så finner vi nivået ved bunnen unner de tunge slag krigen ga, for London i 1940, for Amerika i 1942 (Japans seier i Østen), mens det alt i alt har været en stigende tendens siden det store omslaget inntredet som markertes ved at russerne stoppet tyskerne ved Stalingrad sommeren 1942 og de alliertes første demonstrering av sine offensive forberedelser ved Dieppe-raidet. Den voksende seiersfølelse har været fulgt av en stigende børskurve i London, men enhver begivenhet som bringer frem spørsmålet om en snarlig slutt på krigen forårsaker hakk i kurven på alle børsersom uttrykk for usikkerhet overfor den store dag. Man må gå ut fra at nivået nu ernogenlunde fredsinnstillet eller viser fredstendensen. New York holder sig over pari i Børspeilets indeks (aug 1939) som det bare så vidt var over i 1943, men størstedelen av krigen har ligget betydelig unner. Siden mai i år har Dow Jones industriindeks svinget mellom 101.0 og 107.4, i september har ytterpunktene været 102.0 og 115.0. Londons kurve har været jevnt stigende hele tiden et uttrykk for at en seier for England betyr alt. Om en inflasjonsrisiko er tatt med i kursene er vanskelig å dømme om. Hittil er det ikke noen inflasjon. Leveomkostningene er bare steget 30 pct. Men det britiske næringsliv vil jo få en voldsom belastning fremover ved gjeldsøkningen og ved de nye sociale utgifter. Regjeringens innstilling om socialplanen som i omsorgen for barn og gamle går tittil dels lenger en Beveridgeplanen vil koste sine 600 millioner pund, hvorav vel halvparten vil belastes statsbudgettet. 600 millioner er nesten likemeget som hele statsbudgettet i 30-årene, men det svarer til 8 og 9 pct av den nasjonalinntekt man regner med etter krigen som jo baseres på fullbeskjeftigelse - hvilket er programmet - og på en vesentlig øket nominal nasjonalinntekt hvilket vil være en naturlig forutsetning i England som i Amerika og i

Norge skal den økede belastning gjennom statsutgiftene kunne bæres. Dette er jo også en viktig faktor i bedømmelsen av industriens utsikter. I New York bremses kursene av bevisstheten om at skattetrykket vil fortsette. Amerika har unnerkrigen været landet med de store tallene og de store prestasjonene, men det vil etter krigen bli landet med de tilsvarende store problemene. Regnet etter høyeste produksjon er det amerikanske produksjonsapparatet innsats 109.000 fly pr år, 57.000 stidsvogner, 573 krigsskib, 31.000 landstigningsbåter, 19 millioner ton handelstonnasje og 23 milliarder skudd med håndvåben. Men det har betydning en omgripende omlegning av industrien og mobilisering av arbeidskraft slik at lønsmottagerne er øket med 12 millioner til 62 millioner personer. Halvparten er beskjeftiget i krigsindustrien. 20 millioner av disse vil etterkrigen møte med krav på å bli beskjeftiget og å bli skaffet ny bolig. Roosevelt berørte problemet i sin første valgtale: Fredsoppgavene er å sikre et internasjonalt maskineri som sikrer freden og å sikre sysselsetningen. Jeg vet at det amerikanske folket har samme vilje til å gjøre for freden hvad de har gjort for rigen, det vil si alt. Grunntanken er alt som vi øker å gjøre under omstillingsperioden er uttrykt i det eneord beakjef igelse. Vivil føre en lønspolitik som hever kjøpekraften hos arbeiderne, for dette betyr større produksjon og mer beskjeftigelse. Jeg vet sa Roosevelt at forretningsmennene, arbeiderne og farmerne vil kunne holde vår nasjonal innekt oppe så den kan trygge fuld produksjon og beskjeftigelse og sikre det demokratiske system med privat foretagnsomhet med statens oppmuntring og hjelp hvor og når det er nødvendigt. - Amerika vil gå ut av krigen med en v ldsom statsgjeld. Man regner med 300 milliarder dollr, en 10-dobling fra før krigen. Krigsutgiftene var i august 288.8 millioner per dag, siden juli 1940 har de utgjort 215 milliarder dollars. Låne og Leie loven har belastet Amerika med 28.27 milliarder dollars. Fra forrige krig har Amerika flere ubetalte milliardbeløp i krigsgjeld. Hvor dan vil det gå denne gang? Det blir neppe spørsmål om betaling etter forrige sjema. Her møter man også spørsmålet om krigserstatning. Churchill blev spurt om det punkt i unnerhuset nylig. Han svarte at det ikke var noget avgjort, men at det ikke skulde gå som sist. Da blev Tyskland pålagt en erstatning av 100 millioner pund plus 26 pct av dets eksport verdi. Det betalte ikke. Amerika lånte det 2 milliarder pund, som det heller ikke betalte. - Trods den sterke skattebelastning ser det ut som om industrien og næringslivet i USA i det hele tatt - som i andre land - har klart å konsolidere sin stilling betydeligt. Opgaver fra 45.000 amerikanske selskaper utenom bank og forsikring viser at det på 4 år er tilbakebetalt ca 1 milliard dollars i langsiktig gjeld og ennu mer i løpende kreditter som først skulde være avviklet etterkrigen. Driftskapitalen er øket med 70 pct. Ved jernbanerne er kapitalstigningen 300 pct. Som bekjendt er utbytterne stort sett holdt uforandret. - Industrien har som nevnt begyndt omlegningen til fredsproduksjon. Elektrolux har fått tilladelse til å begynne så snart med støvsugere og General Motors og Ford har i begrenset omfang begyndt å lave biler. Fra England melder at man etterkrigen regner med dyrere biler, men solidere og bedre vogner. USA regner med en produksjon av 4.5 millioner biler første fredesår med fuld produksjon og 6 i annet. - Stålinindustrien merker allerede fredsomlegningen i avtagende ordrer fra skibsbygningsindustrien og andre krigsbetonte virksomheter. I første halvår gik 20 pct av stålet til skibsbygningsindustrien mot 15.6 i 1942 og 19.2 i fjor. Jernbanematerielproduksjonen krevet 2.89 millioner ton eller 9.4 pct mot 7.45 ifjor. Det vil også i fremtid kreves meget stål til jernbanene, og skibsbygningens plass vil delvis bli inntatt av bygningsindustrien har i Amerika som ellers været redusert til fordel for krigsinnsatsen. Verdien av utførte bygninger i år beregnes til 3.5 milliarder dollars bare 27 pct av verdien i 1942. Materilamanglen vil nok gjøre sig gjeldende. Det regnes således med mangel på trelest. - Verdien av de noterte aksjer i Wall Street var pr 30te august 53.0 milliarder mot 47.7 for et år siden. En børsplass er solgt for 67.000 dollars, en stigning på 3000 dollar fra forrige omsetning. Ifjor var prisen nedet i 300 dollar pr

3000 dollar. Prisen er nu på nivået fra 1938. I 1929 betaltes 520.000 dollar for en plass på børsen. Stockholmsbørsen har vist en utpreget stigning på fredeutsiktene. September måned har dog stilt det svenske marked overfor nye alvorlige problemer. Finlands brudd med Tyskland og den derved endrede krigspolitiske situasjon har også hatt konsekvenser for Sverige bortsett fra at det har fått krigen direkte innpå sig.

Tidligere har Sverige unner henvisning til minefaren stoppet skibefarten på Tyskland. Nu har det også forbudt anløp av utenlandske skib i svenske havner eller seilas i svensk farvann. Det gjelder Østersjøkysten til Øresund. Fergen Träl leborg Sassnitz er også stoppet. Det betyr at Sveriges handel med Tyskland for en vesentlig del vil opphøre og at malmeksporten helt stanser. Det vil først og fremst ramme treforedlingsindustrien og grubedriften. Celluloseindustrien har allerede en halv million ton på lager. Men det vil være et verdifuldt aktivum når krigen er slutt for det er cellulosehunger utenom sperringen, og Sverige kan idag få solgt sitt lager til den britiske Paper Control. Trelast kan det også trygt arbeide. Den svenske industri har gode fredeutsikter. September har dog bragt et tilbakeslag fra topnivået 128,8 til 121,2. Sverige forbereder sig energisk for eksportoffensiven. I disse dage har således svenske reisende i damekonfeksjon besøkt Oslo og fått store bestillinger. De var meget populære som de første fredsduer. Virksomheten er stadig høi i Sverige, byggevirksomheten er således nær 39 s rekordnivå.

Oslobørsen har stort sett vist svikt i skib siden høsten ifjor. Tendensen i september har været utoreget svak med fall fra 216,5 til 209,0. Toppen i 1943 var på 245,8. Den oppfatning har etterhvert festnet sig at nivået har været for høit. Faktorer er den forlængede tonnasjeavtale, den bedrede tillid til kronen, man regner med pund 1 20 og dollar 1 5, og det mer nøkterne syn på de opsparte fragtreserver. Industriaksjer har været temmelig stabile siden våren 1943. De sviktet litt i september. Hvalaksjer som har stået i år fra 217,4 til 250,2 i juli har sviktet senere og sluttet i september på 231,6. Obligasjonsmarkedet er fast. Det er et av de karakteristiske trek ved vårt marked. Det har hatt en bemerkelsesverdig utvikling, neppe noget okkupert land kan vise noget tilsvarende. Markedets pleie har været i faste hender.

~~~~~

5/10.44.